

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОСТІР ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Олена Локшина, д.пед.н., проф.,
член-кореспондент НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Аліна Джурило, к.пед.н., доцент, ст. досл.
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Оксана Шпарик, к.пед.н., ст. досл.
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Європейський дослідницький простір (European Research Area, ERA) – це система науково-дослідних програм інтеграції наукових ресурсів в Європейському Союзі.

ERA було ініційовано у 2000 р., а процес його відновлення розпочався у 2018 р. На сьогоднішній день розвиток Європейського дослідницького простору вбачається як передумова для посилення наукової діяльності Європи в довгостроковій перспективі та розширення її інноваційного потенціалу.

Основними цілями Європейського дослідницького простору є:

- сприяння відкритій науці, в тому числі через Європейську хмару відкритої науки (EOSC);
- створення законодавчої бази ЄС щодо авторських прав і даних для досліджень а також системи моніторингу ERA;
- реформування системи оцінювання досліджень, дослідників та установ;
- сприяння привабливій науковій кар'єрі, циркуляції талантів і мобільності;
- захист академічної свободи в Європі;
- зміцнення дослідницької інфраструктури;
- заохочення до міжнародного співробітництва;
- наближення науки до суспільства;
- покращення доступу до передового досвіду по всій території ЄС;
- посилення стратегічного потенціалу державних науково-дослідних установ;

- підтримка інвестицій та реформ у сфері досліджень та інновацій тощо (European Commission, 2021b).

ERA реалізовується через рамкові програми. Одна з таких програм є «Горизонт Європа». Це запланована 7-річна науково-дослідна програма Європейського Союзу, яка замінила програму «Горизонт 2020» (рамкову програму Європейського Союзу з фінансування науки та інновацій, розраховану на 2014–2020 рр.). За Планом програми «Горизонт Європа», який розробила та затвердила Європейська комісія, протягом 2021–2027 років передбачено підвищення фінансування науки в ЄС на 50 %.

Слід підкреслити, що першу з серії спільних рамкових програм ЄС (EU Framework Programs, FP) для підтримки та сприяння дослідженням у Європейському дослідницькому просторі (ERA) було погоджено починаючи з 1983 р. Бюджет першої програми становив 3,8 млрд євро, «Горизонт 2020» мав бюджет 77 млрд євро, тоді як поточна програма під назвою «Горизонт Європа» має бюджет вже майже 100 млрд євро і є найбільшою у світі програмою фінансування досліджень. Учасники з країн-членів ЄС та асоційованих країн автоматично фінансуються, коли пропозиція спільного дослідницького та інноваційного проекту виграє конкурс на отримання грантів і визнається прийнятною для фінансування.

Метою програми є вирішення глобальних проблем і сприяння промисловій модернізації шляхом узгоджених дослідницьких та інноваційних зусиль. А серед глобальних цілей – зміцнення європейської науково-технічної бази та європейського дослідницького простору й підвищення інноваційного потенціалу та конкурентоспроможності Європи.

Переваги програми «Горизонт Європа»:

- транснаціональна співпраця, обмін та мережі;
- критична маса для вирішення глобальних викликів;
- конкурентне фінансування, стимулювання якості;
- популяризація провідних досліджень та інновацій;
- транснаціональна мобільність;
- посилення Європейського дослідницького простору;
- залучення найкращих талантів для ефективного вирішення важливих проблем;
- створення нових ринкових можливостей тощо (European Commission, 2021a).

Україна приєдналася до програми «Горизонт Європа» 12 жовтня 2021 року, на 23-му Саміті Україна – Європейський Союз було офіційно підписано Угоду про участь України у Рамковій програмі з досліджень та інновацій «Горизонт Європа».

Українські вчені, новатори та підприємці можуть мати доступ до всіх інструментів підтримки та залучати грантові кошти для реалізації спільних міжнародних проектів програм «Горизонт Європа».

Варто зазначити, що Україна була асоційованим членом та брала активну участь в реалізації проектів у попередній рамковій програмі Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт 2020». Ми посіли сьоме місце серед асоційованих країн за кількістю залучених коштів із загального бюджету програми. Так, наприклад, станом на жовтень 2021 р. українськими учасниками було підписано 228 грантових угод на загальну суму близько 45,8 млн євро.

Наразі Європейська Комісія зацікавлена в більш активній участі у програмі «Горизонт Європа» у сфері науково-дослідної діяльності з країнами Східного партнерства (Азербайджаном, Вірменією, Грузією, Молдовою та Україною). Для підвищення обізнаності про Європейську рамкову програму досліджень та інновацій «Горизонт Європа» в країнах Східного партнерства Європейська комісія підготувала навчальні матеріали для написання проєктних пропозицій, з якими можна ознайомитися на її сайті: <http://bitly.ws/l8Mj>.

Реалізація програми створить необхідні передумови для становлення України як впливової європейської держави, шляхом розширення міжнародного науково-технічного співробітництва, створення сприятливих умов для здійснення науково-дослідницької діяльності, комерціалізації розробок, розбудови національної інноваційної сфери та розвитку співробітництва з європейськими країнами у питаннях визначення актуальних напрямів наукових та інноваційних досліджень.

Ключові слова: Європейський дослідницький простір, «Горизонт Європа», Україна, міжнародне співробітництво.

Література

European Commission. (2021a, March 19). Horizon Europe — Investing to shape our future. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2022-06/ec_rtd_he-investing-to-shape-our-future_0.pdf

European Commission. (2021b, November). European Research Area Policy Agenda — Overview of actions for the period 2022–2024. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2021-11/ec_rtd_era-policy-agenda-2021.pdf

ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ БАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ СПРАВЕДЛИВОСТІ В ОСВІТІ

**Олена Локшина, д. пед. н., проф.,
член-кореспондент НАПН України**
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Метою дослідження є аналіз термінологічного поля наукової проблеми справедливості в освіті. Дослідження є теоретичним. Ключовими методами обрано аналіз, порівняння, синтез.

Основні результати дослідження. Розкрито актуальність концепту справедливості для освітніх систем ЄС. У Стратегічній рамці для європейського співробітництва у галузі освіти і навчання на шляху до Європейського освітнього простору та за його межами (2021–2030) стратегічним пріоритетом № 1 до 2030 року визначено «Підвищення якості, справедливості, інклюзивності та успішності освіти і навчання для всіх».

Справедливість в освіті як стратегічний орієнтир Рамки розглядається в одному термінологічному полі з рівністю та інклюзивністю. «Рівність» фокусується на забезпеченні учнів однаковими освітніми можливостями впродовж усього часу навчання.

Концепт справедливості розуміється як рівність можливостей, передбачає рівний доступ до освітніх програм незалежно від життєвих обставин учнів, а також рівне ставлення до всіх учнів незалежно від їхнього соціального статусу. Важливо, що широке визначення справедливості стосується не лише номінально рівних прав доступу та просування в рамках системи освіти (тобто однакових прав для всіх), але й цілеспрямованих заходів і прав, які покращують доступ та просування по освітніх сходинках, навіть якщо вони суперечать принципу номінальної рівності (тобто передбачають особливі права/можливості зарезервовані лише для певних категорій людей). Тобто, «справедливість» як наступний рівень рівності, фокусується на наданні додаткових можливостей учням зі спеціальними потребами для вирівнювання їхнього прогресу.